

DAVLAT FUNKSIYALARINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY VA TASHKILIY SHAKLLARI.

Usmonova Odina Habibovna.

Farqona viloyati yuridik texnikumi o'qituvchisi. Tel. 90 277 35 72. Email: odinausmonova47@gmail.com

Annotatsiya: *Mamlakatimizda ijtimoiy-siyosiy hayotning barcha jabhalarini isloh qilish jarayonida yangi zamonaviy g'oyalar, yangicha yondashuvlar shakllanmoqda. Ushbu maqolada davlat funksiyalarini amalga oshirishning huquqiy va tashkiliy shakllari haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Davlat funksiyasi, siyosiy, huquq ijodkorligi, tashkiliy-xo'jalik, kredit, majburlash, jamiyat va davlat.*

Davlatning funksiyasi - uning oldida turgan vazifalarini amalga oshirishga qaratilgan davlat faoliyatining asosiy yo'nalishi bo'lib, davlatni mohiyati va ijtimoiy belgilarini, jamiyatni boshqarish uchun davlatni maqsad va vazifalarini amalga oshirish usul va shakllaridir. Davlat funksiyasining turlari: Davlat funksiyasi ichki va tashqi turlarga bo'linadi. Ichki funksiya qancha kuchli bo'lsa, tashqi funksiya shunchalik kuchli bo'ladi. Davlatning ichki funksiyasi uning oldida turgan muhim iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy va siyosiy vazifalarni amalga oshiradi. Iqtisodiy sohada tashabbuskorlik va ishbilarmonlik asosida iqtisodni mustahkamlab bosqichma-bosqich bozor siyosatiga o'tishda barcha mulk shakllarini huquqiy tengligini ta'minlash va qo'riqlash. Iqtisodni markazlashtirmaslik, korxonalar va tashkilotlarning mustaqilligini kengaytirish. Fuqarolarning mehnat qilish, dam olish, ishsizlarga ta'minot berish, ish haqi, pensiyalar va nafaqalarning kafolatlangan eng kam miqdorini joriy qilish. Tabiiy boyliklardan keng foydalanish va atrof muhitni muhofaza qilish kiradi.

Davlat o'z funksiyalarini amalga oshirishda muayyan shakl va usullardan foydalanadi. Davlat funksiyalarini amalga oshirish shakllarining huquqiy va huquqiy xarakterga ega bo'lmagan turlari mavjud.

Davlat funksiyalarini amalga oshirishning huquqiy shakllari bo'yicha quyidagilarga bo'lish mumkin:

- huquq ijodkorligi;
- ijro etish;
- huquqni muhofaza qilish.

Huquq ijodkorligi bu normativ-huquqiy hujjatlarni tayyorlash va ularni qabul qilish bo'lib, mazkur faoliyatsiz davlatning boshqa funksiyalarini amalga oshirib bo'lmaydi. Huquqni ijro etish funksiyasi normativ-huquqiy hujjatlarda mustahkamlab qo'yilgan qoidalarni amalga oshirishga qaratilgan faoliyatdir. Bunda qonunchilikda byelgilangan talablarni kundalik hayotda bajarishga va boshqaruv xarakteriga ega

bo'lgan turli xil masalalarni hal qilishga qaratilgan ishlar amalga oshiriladi. Huquqni muhofaza qilish faoliyatiga huquq-tartibotni saqlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, qonun hujjatlariga rioya etilishini ta'minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha chora ko'rish, yuridik ishlarni ko'rib chiqish va ular yuzasidan qarorlar qabul qilish kabilarni kiritish mumkin.

Bundan tashqari, dalat funksiyalarini amalga oshirishning huquqiy bo'lmagan shakllari ham mavjud. Davlat funksiyalarini amalga oshirishning ushbu shakllariga quyidagilar kiradi: 1) tashkiliy-tartibga soluvchi – davlat organlarining hujjatlar loyihalarini tayyorlash, saylovlarni tashkil etish, ryejalashtirish, muvofiqlashtirish va nazorat bilan bog'liq faoliyat; 2) tashkiliy-xo'jalik – kreditlash, ta'minot, statistika, buxgalterlik hisobi bilan bog'liq bo'lgan tezkor-texnik va xo'jalik ishlari; 3) tashkiliy-mafkuraviy – yangi qabul qilingan normativhuquqiy hujjatlarni tushuntirish, ijtimoiy fikrni shakllantirish, aholiga murojaat qilish kabi davlat organlarining turli funksiyalarini mafkuraviy jihatdan ta'minlash bilan bog'liq faoliyat.

Davlat funksiyalari muayyan usullarni qo'llash orqali amalga oshiriladi. Ushbu usullar sifatida ishontirish va majburlov, tavsiya va rag'batlantirishlarni ko'rsatib o'tish mumkin.

Ishontirish sub'yektlarni ularning irodasiga mos ravishda tanlash erkinligini ta'minlagan holda muayyan faoliyat yuritishga undashdir. Ishontirish sub'yektiv huquq, qonuniy manfaatlar, imtiyozlar va boshqa ijobiy yuridik vositalar orqali amalga oshirilishi mumkin. Davlat asosiy usul sifatida, avvalo, ishontirish usulidan maksimal tarzda foydalanishi lozim. Ishontirish manfaatdorlikka, qonuniylikning isbotlanishiga va huquq normalariga mos keladigan ongli yurish-turishning maqsadga muvofiqliligiga asoslanadi. Majburlash – kishilarni tanlov huquqini cheklagan holda kuch ishlatish orqali muayyan faoliyat yuritishga undashni nazarda tutadi. Majburlov to'xtatib qo'yish, jazolash, mahrum qilish kabi yuridik vositalar orqali amalga oshirilishi mumkin. Rag'batlantirish – kishilarni rag'batlantirish tizimi orqali jamiyat va davlat manfaatdor bo'lgan ijtimoiy foydali faoliyat yuritishga undashdir. Tavsiya qilish – kishilarni jamiyat va davlat nuqtai nazaridan istalgan va ijobiy xatti-harakatni amalga oshirishga yo'naltirishdir.

Yuqoridagilar bilan birga boshqa huquqiy adabiyotlarda davlat funksiyalarini amalga oshirishning iqtisodiy va ma'muriy usullari haqida ham aytib o'tiladi. Iqtisodiy usullar sifatida davlat boshqaruvini amalga oshirishda quyidagi iqtisodiy vositalardan foydalanish nazarda tutiladi: muayyan tovarlar ishlab chiqarish va xizmatlar uchun soliqlarni kamaytirish; iqtisodiyotning u yoki bu tarmog'iga investisiya kiritish va boshqalar. Ma'muriy usullar davlat organlarining qonuniy ko'rsatmalarini bajarish majburiyati bilan bog'liqdir. Bunday usullar qatoriga davlat rag'batlantiruvi va man etish usullarini kiritish mumkin. Davlat tomonidan rag'batlantirishga, masalan, chet el invyestisiyalarini rag'batlantirish maqsadida chyet el kapitali bilan faoliyat yuritadigan korxonalarini bir necha yilga soliqlardan ozod qilishni ko'rsatib o'tish mumkin. Man etishga qaratilgan usulni qo'llash orqali davlat u yoki bu faoliyat yuritishga o'zining

salbiy munosabatini bildiradi. Bunda davlat jamiyat manfaatlari uchun zararli va mos kelmaydigan faoliyat olib borilishiga to'sqinlik qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. O'zbekiston: milliy istiqlol, iqtisod, siyosat, mafkura. T.1. Toshkent, 1996.
2. Karimov I.A. Bizdan ozod va obod vatan qolsin. T.2. Toshkent, 1996./UZ
3. Karimov L.A. Vatan sajdagoh kabi muqaddasdir. T.3 Toshkent, 1996.
4. Karimov I.A. Bunyodkorlik yulidan T.4. Toshkent, 1996.
20. I.A. Karimov. Asosiy vazifamiz - Vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini Qonunchilik pada yuksaltirishdir. O'zbekiston Respublikasi Oliy M za. (27 yanvar va Senatining qo'shma majlisidagi ma'ruza. 2010 y). Xalq so'zi. 28 yanvar 2010 y.
- 21 Davlat va huquq nazariyasi. Mualliflar jamoasi. Darslik.-T.: Adolat, 2000.
22. Islamov Z.M. Davlat va huquq: umumnazariy masalalari. - T.: Adolat, 2000.